

Egyetemi kutatást fiatalok nélkül nem lehetne csinálni – interjú Skodáné Földes Ritával

Skodáné Földes Rita, a Pannon Egyetem egyetemi tanára 2023-ban nyerte el a Wiley Kiadó „Chemistry Europe Fellow” címét. Erre az elismerésre azok a nemzeti kémiai szervezetek jelölhetnek, amelyek összefogásával születtek a European Journal of Organic Chemistry és a vele rokon európai kémiai folyóiratok. A korábbi években Magyarországról Kálmán Alajos, Fülöp Ferenc, Joó Ferenc és Kele Péter kapták meg ezt a kitüntető címet. Ennek ürügyén kérte beszélgetésre a veszprémi professzor asszonyt lapunk felelős szerkesztője.

Szívből gratulálok a „Chemistry Europe Fellow” díjhoz.

Köszönöm. 2024 nyarán a Magyar Kémikusok Egyesülete Vegyészkonferenciáján, a banketten adták át nekem.

A díj elnyeréséhez nemcsak rendszeresen publikálni kell az európai lapokban, hanem az is szükséges hozzá, hogy a szakmai közéletben kivételesen aktív legyen a jelölt. Milyen tisztségeket töltöttél be a Magyar Kémikusok Egyesületében?

Két cikluson keresztül az Intézöbizottság tagja voltam. A EuChemSben (European Chemical Society, Európai Kémiai Társaság) pedig a fémorganikus divízióban képviselem Magyarországot.

A mai magyar tudományos közéletben milyen szerepét látod a Magyar Kémikusok Egyesületének?

Szerintem egyre nehezebb bármiféle közéleti szerepet betölteni. Egyre nehezebb kollégákat rávenni arra, hogy ilyen szakmai szervezetekben részt vegyenek. Talán azért, mert egyrészt mindenki sokkal elfoglaltabb, mint amikor én kezdtem dolgozni. Ehhez az időhöz képest nagyon megváltozott a hallgató-oktató arány, kevesebb oktató van. A képzés elaprózottá vált, emiatt mindenkinek sokkal kevesebb ideje jut közéleti feladatokra. De ez csak az egyik probléma. A másik az, hogy mindenki az internetről próbál meg információkat szerezni, ezért nehéz kimozdítani a kollégákat. Manapság jóval nagyobb kihívás olyan előadói részt szervezni, amelyen sokan vesznek részt. Ez szerintem igaz mind az akadémiai bizottságokra, mind a Magyar Kémikusok Egyesülete csoportjaira. Manapság már nem vagyok az Intézöbizottság tagja, de amikor még ott voltam, akkor az látszott, hogy az Egyesület vállalati csoportjai sokkal jobban működnek, mint az egyetemiek.

Nem vagyok túl tájékozott a kérdésben, de a Richterben működő vállalati csoporton kívül egy sem jut éppen az eszembe.

Igen, én is egyértelműen a Richterre gondoltam, mert ők nagyon jól működtek és működnek. Azon is múlik egyébként, hogy legyen egy olyan vezető, aki részánja az időt és az energiát, és megfelelően vonzó programokat tud kínálni.

Szerinted ideális esetben mi lenne az Egyesület fő profilja? Tudományos-szakmai jellegű képviselet, esetleg ipari érdekvédelem, vagy inkább ismeretterjesztés?

Feltétlenül ezek valamiféle keveréke. Amit én mindig a legnehezebbnek láttam, hogy a fiatalokat hogyan lehetne megszólítani. Ők tényleg nagyon azt nézik, hogy a tagságból mi a személyes hasznuk. Az Amerikai Kémiai Társasággal vagy az angol Királyi Kémiai Társasággal összevetve a Magyar Kémikusok Egyesülete nyilván kicsi, így ilyen személyes haszon sincs annyi, kevesebbet lehet kínálni. Sokat szoktunk azon vitatkozni, hogy a tagdíjat lehet-e emelni vagy sem, de a jelenlegi árakhoz képest elenyésző összeg. Mi vonzót lehet ezért kínálni? Ez a kérdés mindig problémát okozott, ami manapság súlyosabbá válik. Az emberek egyre kevesebbet beszélnek egymással, egyre kevesebbet akarnak találkozni. Igazából mindegy az, hogy ez szakmai szervezetben történik vagy bármilyen más ürüggyel.

Ez speciálisan magyar problémának gondolod? Vagy esetleg nemzetközileg is hasonló a tapasztalatod? A mai magyarországi civil szervezeteknél a saját meglátásom szerint is elég jelentős apátia uralkodik.

Azt hiszem, hogy nem korlátozódik Magyarországra a dolog, de lehet, hogy nálunk fokozottabban érvényesül. Ez generációs sajátság, nem csak nemzeti.

A Magyar Kémikusok Egyesülete és a Magyar Tudományos Akadémia szervezete között elég jelentős párhuzamosság van. Szükség van mind a kettőre?

Igen, ez is okozhat problémát, mert jellemzően ugyanazok a kollégák aktívak mindkét szervezetben. Egy-egy program vagy előadás esetében nehéz eldönteni, hogy melyik égisze alatt valósul meg.

Ha már a Magyar Tudományos Akadémiát is megemlítettük, beszéljünk egy kicsit erről is. Régebben magától értetődő volt, hogy egy egyetemi tanári kinevezésnek feltétele az, hogy a jelölt az MTA doktora legyen, legalábbis a természettudományokban feltétlenül. Ez mostanra megváltozott. Te mit gondolnál jónak?

Nagyon jó lenne, ha ez a követelmény megmaradna. A Magyar Tudományos Akadémia valamilyen szinten mégiscsak méri a tudományos teljesítményt. Azon lehet vitatkozni, hogy jól teszi-e vagy sem, illetve azon is, hogy hogyan mér. De legalább vannak olyan előírások, amelyeket teljesíteni kell. Ha ezt elengedjük, akkor nagyon felhígulhat az egész rendszer. Sokáig tag voltam a Magyar Akkreditációs Bizottságban is. Voltak olyan esetek, amikor külföldről hazatelepülő oktató egyetemi tanári pályázatáról kellett dönteni – ez természetesen más, mintha valaki itthon dolgozik. Én inkább azt látom, hogy nagyon próbálunk mindenhez mérőszámokat rendelni, mert mindenki fél attól, hogy érdemi pozitív vagy negatív döntéseket felvállaljon úgy, hogy nincsenek mögötte számszerű adatok. Ha viszont mindent számszerűsítünk, akkor belefuthatunk egy olyan problémába, hogy valami darabra megvan, de nincs mögötte minőségi teljesítmény. A másik oldalról nézve meg lehet egy minőségi teljesítmény olyan is, hogy egyes mutatókat mégsem teljesít. Úgyhogy azért ez nagy dilemma. Az ilyen döntéshozatalnál a szubjektivitást sajnos nem lehet teljesen kiküszöbölni. Mégis lehet értelmesen kezelni az ügyeket, ha a grémiumba felelősen gondolkodó, a feltételeket értő tagokat választanak. A véleményem, azt hiszem, tükrözi is a kérdéskör belső elmentmondásosságát, mert az egyik oldalról azt mondom, hogy jó az, ha az egyetemi tanári kinevezéseket bizonyos előírt teljesítményhez kötjük, de nem biztos, hogy ennek kizárólagos mércéjét kell megszabni, nem feltétlenül mindig az MTA doktora cím követelményeihez kell igazodni. A Magyar Akkreditációs Bizottságnak jelenleg vannak saját előírásai a tudományos teljesítmény mérésére, de azok is az MTA doktora cím követelményeit veszik alapul.

Ebben a kérdéskörben van egy nagyon meglepő megfigyelésem: számomra elképesztően nagy számban vannak olyan szakemberek a magyar kémiában, akiknek bőven meglenne az MTA doktora cím elnyeréséhez szükséges tudományos teljesítményük, mégsem pályáznak. Szerinted ennek mi az oka?

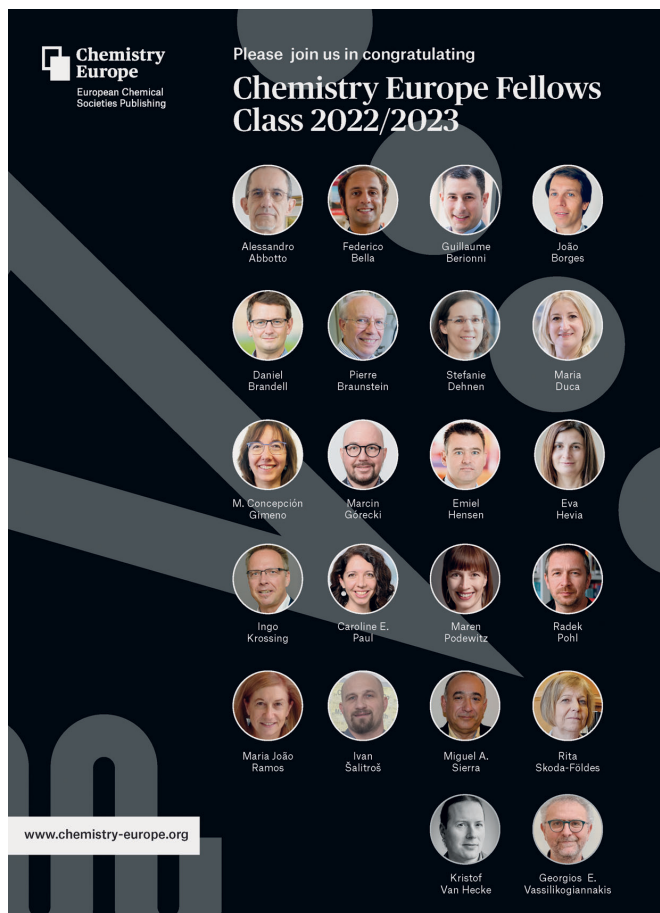
Őszintén szólva fogalmam sincs róla. Nekem is volt és van is olyan kollégám, akit nehéz erre rávenni. Ha fiatalon az ember nem ugrik neki ennek, akkor azért a kor előrehaladása egyre nagyobb gátja a pályázásnak. Az is hátráltató tényező, hogy egy MTA doktora cím ma már nem jelent biztos előrehaladást. Ha e nélkül is kapható egyetemi tanári kinevezés, akkor minek foglalkozni vele?

Az életrajzodban azt lehet olvasni, hogy 1987-ben végeztél Veszprémében. Ezek szerint a teljes pályafutásod ehhez a városhoz köt?

Igen, vegyészmérnöki diplomám van. Akkor rendszermérnöki és folyamatirányítási ágazatnak hívták azt a képzést, amit elvégeztem, aztán egy nagy fordulattal jutottam el a szerves kémiához, azóta is azzal foglalkozom. Kollár professzor volt a mentorom, noha a doktori évek alatt nem ő volt a hivatalos témavezetőm. Végig vele dolgoztam együtt, amíg Veszprémében volt.

Miért a kémiát választottad annak idején? Akkor a veszprémi még vegyipari egyetem volt.

Egy darabig a matematika foglalkoztatott leginkább, középiskolásként matematika tagozatos osztályba jártam a Lovassy László Gimnáziumba, amit szerettem. Akkor még nem jött annyira át, hogy valaki lehet programozó matematikus is. A középiskolában ugyan tanultunk

programozást valami kezdetleges szinten, de úgy gondoltam, hogy a kémia mégiscsak közelebb van valósághoz és gyakorlatiasabb, mint a matematika. A szüleim vegyészmérnökök voltak, a Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézetben dolgoztak kutatóként, az ő példájukat is láttam. A MÁFKI a kilencvenes években szűnt meg.

Van olyan emléked, hogy bementél az intézetbe és műszereket láttál?

Igen, és akkor ott mindenféle oldatok fortogtak és persze bűdös volt, de akkor ez senkit nem rettentett el. Valóban elég sokat voltam bent a szüleim munkahelyén, ez is hatással volt rám. Különböző szakterületeken dolgoztak, és otthon mindig a fülem hallatára beszéltek meg a szakmai problémákat. Nyilván sem sokat értettem belőle, de talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy vonzónak gondoltam a vegyészi pályát.

Volt esetleg olyan tanár egyéniség, aki általános vagy középiskolában a kémia felé orientált?

A kémiatanárom Tölgyes Józsefné volt, de ahogy mondtam, akkoriban inkább a matematika érdekelt. A szüleim miatt nekem a kémia mást jelentett, mint az iskolai órákat.

Ha jól sejtem, a nyolcvanas évek vegyészmérnöki képzésében még bőven a fiúk lehettek többségben.

Igen, valóban fiútöbbség volt, de azért már lányok is voltunk, nem is kevesen. Talán az évfolyam egyharmadát is kitették.

Hogy született meg az a döntés, hogy végül is egyetemi pályán maradsz?

Annak ellenére, hogy vegyészmérnök voltam, egy gyárban nehezen tudtam volna elképzelni magam. A szüleim indíttatásából is a kutatás érdekelt, így szerencsés volt, hogy a szerves kémiai tanszékre kerültem.

Valahogy az nem jutott eszembe, hogy kutatóintézetben keressek munkát, pedig Veszprém-ben a MÁFKI-n kívül ott volt a Nehézvegyipari Kutató Intézet is. Ott már akkor az látszott, ahogy ma mi is működünk: kutatási projektet és pénzt kellett behozni kívülről. Akkor nekem úgy tűnt, hogy az egyetemen még mindig egyszerűbb az élet. Mire leteltek a doktoranduszéveim, addigra kiderült, hogy ez mégsem így van, de akkoriban ez a munkahely tűnt vonzóbbnak. A felmenőim között tanárok is voltak, tehát az oktatás sem állt távol tőlem.

Akkor te kisdoktorit szereztél, és azt minősítették át PhD-nak?

Igen, kisdoktorival kezdtem, de aztán kandidátusival folytattam. Még éppen az utolsó körben csináltam meg. Az Akadémián Körmendi Sándornak hívták azt az urat, aki átvette az értekezésem, ő figyelmeztetett is, hogy hamarosan áttérnek a PhD-re. Azt mondtam neki, hogy ez a disszertáció már meg van írva, később a kandidátusit minősítettem át.

Tehát azóta folyamatosan szerves kémiával foglalkozol?

Igen. Bár a szerves kémiai tanszék akkori profilja a koordinációs kémia volt, amit minden más helyen szervetlen kémiai tanszékeken műveltek. Én elsősorban Kollár professzornak köszönhetően indultam el a homogén katalízis irányába. Az évek során ez egyre inkább a szerves kémia felé tolódott el a koordinációs kémiából.

Tudományfinanszírozási kérdésekről is szeretnék beszélni; a pályafutásod alatt sok mindent láttál ezen a téren. Mit gondolsz arról az irányról, amerre most változik a rendszer? Nagyon feltűnő, hogy 15–20 éve lényegesen könnyebb volt kutatási pályázatot nyerni, mint manapság.

Hát ez biztos. Őszintén szólva nem látom, hogy jó irányban változna a rendszer. Úgy gondolom, hogy az oktatásra és a tudományra is sokkal több pénzt lenne érdemes költeni. Az a baj, hogy ezek nem olyan területek, amelyeken egy-két éven belül eredményt lehet elérni, hosszabb távon kellene gondolkodni. Talán ez az oka annak, hogy ma nem kapnak megfelelő hangsúlyt. Az sem jó, hogy a kutatási eredmények számonkérése abba a piacorientált irányba tolódott el, hogy azonnal pénzre váltható eredményt várnak el tőlünk. Az alap kutatás presztízse jelentősen csökkent. Pedig ha Nobel-díjasok előadásait hallgatjuk, ők gyakran mesélnek olyan történetet, hogy eredményeiket évtizedekkel korábban, mások által lerakott alapokra építve érték el. Ezek az előzmények – mondjuk úgy – aludtak, senki nem figyelt rájuk, de amikor a szükség úgy hozta, akkor tovább lehetett őket fejleszteni. Ezért nem biztos, hogy arra kellene koncentrálni, hogy a tudományos eredmények már a következő évben pénzre válthatók legyenek.

Ha jól tudom, több alkalommal is kaptál meghívást OTKA-zsűribe, illetve a Lendület-programban is vettél részt kiértékelő munkában. Mi a véleményed a magyar rendszerről, ezek a testületek jól megalapozottan működtek? Vagy esetleg lehetett volna jobban is döntést hozni?

Igen, voltam Lendület-zsűriben, az OTKA esetében pedig Kémia I-ben és 2-ben is. Szerintem ezek jól megalapozott rendszerek voltak. Inkább azt láttam, hogy már akkor is szorultak ki olyanok a sikeres pályázók köréből, akik megérdemelték volna a támogatást, noha a nyerési esély sokkal nagyobb volt, mint most. Éppen ezért elég szoros küzdelem alakult ki a zsűriüléseken, a végső döntéseknél nagyon sok múlt akár minimális különbségeken is. Ebből alakult egy sorrend, amelyből az első nyolc vagy tíz nyert, de ezeket nyolc-tíz olyan pályázat követte, ahol a kutatók szintén jó teljesítményt nyújtottak. Néha az volt az érzésem, pillanatnyi dolgok döntöttek ilyenkor. De mit is lehet tenni? Az első húsz pályázat mind jó bírálatot kapott, fi-

nanszírozni viszont csak tízet lehetett. Fogalmam sincs arról, hogy ezt hogyan lehetett volna kiküszöbölni.

Érzékeltél olyat, hogy intézményi vagy tudományterületi lobbiknak volt arra a hatása, hogy az ilyen döntésekben végül is ki került ki nyertesként, vagy ez azért nem volt jellemző?

Ilyen mindig van, de hogy mennyire erős, az nagyon változó, akár még évről évre is. Valamilyen szinten mindenki akar lobbizni. Hazánkban, különösen az utóbbi években, például nagyon előretört az elméleti kémia. Ezzel a szintetikus kollégáknak nehéz versenyezniük.

Én inkább majdnem a teljes kísérleti kémiára általánosítanék. A manapság nanotechnológia néven ismert terület a kivétel, de az összes többi kísérleti rész küszködik ezzel a problémával.

Igen, ezzel abszolút egyetértek. A kísérletes tudományoknak helyzete több szempontból is nehéz, hiszen egyrészt sokkal több anyagi ráfordítást igényelnek, mert nagy az anyagigény, sok kísérleti munka szükséges. Lassabban lehet haladni, új eredményeket elérni. Az eredmények alátámasztására pedig gyakran kellenek kvantumkémiai számítások is. A kísérleti munka ma a hallgatók számára sem annyira vonzó. Szerencsére még mindig vannak kivételek.

Egyetemi kutatást fiatalok nélkül nem lehetne csinálni. Folyamatosan doktori és diákkörös hallgatókra van szükség, igazából mindegy is, hogyan nevezzük őket. Azok a fiatalok, akik tényleg akarnak tudományos munkát végezni, mindig új problémákat vetnek fel, és ezzel is inspirálnak engem arra, hogy tovább dolgozzak. Ezért mindenképpen köszönet illeti őket.

A kísérletes tudományokban is azért kell valahogy csatlakozni a hangzatos új dolgokhoz, hogy támogatást kapjunk és eredményeket érjünk el. Ez abban is meglátszik, hogy a régebbi, hagyományos kémiai folyóiratok besorolása romlik az utóbbi években, főleg az új határterületeikéhez képest. Az ember próbál kapaszkodni és valahogyan alkalmazkodni a változó viszonyokhoz. De aki a kísérletes tudományban van otthon, az mégiscsak azt tudja művelni.

Említetted, hogy sokszor még a kísérletes tudományoknak is szükségük van valamiféle elméleti számításra. Ezt valós tudományos igényként érzed, vagy inkább azt látod, hogy a publikálhatóságon javít?

A publikálhatóságnak biztosan jót tesz. A valós tudományos igényben már nem vagyok annyira biztos. Ebből a szempontból nagyon földhözragadt gondolkodású vagyok. Azt hiszem el, amit látok, tehát amit kísérleti eredményekkel alátudok támasztani. Ha ezt elméleti módszerekkel is ki lehet számolni, az szép és jó, de azért én úgy gondolom, hogy mégiscsak a kísérlet mindennek az alapja.

A magyar közoktatás kémiai szempontból eléggé kellemetlen helyzetben van, s ez időnként már a napi sajtó ingerküszöbét is átüti. Van ebben esetleg személyes tapasztalatod?

A lányom orvos. Neki a kémiával nem volt problémája, de családlilag hozzátettük, ami szükséges volt. Azt biztosan látom, hogy az egyetemre bejövő hallgatók előképzettsége sokkal gyengébb, mint korábban. Ez nyilvánvalóan a középiskolás kémiaoktatás következménye is. Biztos, hogy ehhez is sokkal több pénz kellene.

Vannak a középiskolákban elhivatott pedagógusok, de sajnos már kevesen. Az látszik, hogy fiatalok alig jelentkeznek tanárnak, nálunk nappali tagozat szinte nincs is, csak levelező. Úgyhogy nem nagyon látom rózsásnak a jövőt, mert ha nincs fiatal kémia tanár, akkor a helyzet tovább romlik, és ez sem olyan dolog, ami pillanatok alatt megváltozhat. Tehát ha holnap robbanásszerűen megnövekedne a kémia tanár szakra jelentkezők száma, akkor is 15 év, mire ennek ha-

tása lesz egy újabb generációra: el kell végezniük az egyetemet, aztán tapasztalatot kell szereznük ahhoz, hogy az általuk felkészített generáció lépjen be a felsőoktatásba.

Valljuk be, jelenleg a tanári pálya nem vonzó, és nem is biztos, hogy ennek a bérezés az egyetlen oka. Az egész társadalom hozzáállása sem kedvező. A tanári szakma presztízse – legyen szó akár általános iskolai, akár egyetemi tanárokról – rengeteget romlott az utóbbi időben. Nem tudom, hogy ezen hogyan lehetne változtatni. Biztos vannak olyan pedagógusok, akik kevésbé jól végzik a munkájukat, de én nem gondolom, hogy a társadalom, leszámítva egy szűk réteget, különbséget tenne a jó és kevésbé jó tanár között.

Már említettem, hogy a felmenőim között többen voltak tanárok is. Nagyanyám sok helyen tanított. Ő mesélt olyan szülőkről, akik bementek hozzá, és megkérték rá, segítsen nekik olyan gyerekekkel foglalkozni, akikkel otthon nem bírtak. Van ilyen szülő ma még Magyarországon, aki így állna hozzá a tanár-diák viszonyhoz? Szerintem nincs. Amikor az én lányom járt általános iskolába, akkor nála a tanár szava fajsúlyosabb volt, mint a szülőé. Nem hiszem, hogy ez ma még mindig így lenne egy-két kivételtől eltekintve.

Nagyon süllyed a tanári pálya általános presztízse. Nem tudom, van-e még lejjebb. De amíg ezt nem oldjuk meg, addig nem lesznek jó tanárok. Kémiai végzettséggel nemcsak tanárnak, hanem vegyésznek és vegyészmérnöknek is mehet valaki. Ekkor munkát kaphat egy vállalatnál, és ott a megbecsültsége nagyobb, mint egy iskolában lenne.

Ha jól tudom, Z szakos tanárokat is tanítasz. Ennek a tanárképzésnek az alap gondolatát megosztónak sem nevezném a kémikusok között, mert az egyetemi kollégák túlnyomó többsége mereven elutasítja. Neked mi a véleményed erről?

Ez azért nehéz kérdés mert megint az merül föl bennem, hogy ki az, aki egy ilyen tanárképzésbe belép. Ha megfelelő alapjai vannak, akkor miért ne? Nem biztos, hogy minden természettudományos tárgyat lehet egy kalap alá venni, de mondjuk a matematikát, kémiát, fizikát, biológiát miért ne? Ez tehát az az egyik oldal, hogy elméletileg elképzelhetőnek tartom. A gyakorlati tapasztalatom viszont az, hogy annyira kevés az ismeret, amivel belépnek ebbe a képzésbe, és annyira kevés az az ismeret, amit át lehet nekik adni, hogy attól félek, ebből nem fog jó dolog kisülni. Tehát van bennem egy ilyen kétósság, hogy elméletileg elképzelhetőnek tartom, de egyelőre a gyakorlati megvalósítást nem látom. Még azt is ki merem jelenteni, hogy ilyen esetben sokkal magasabb szintű, sokkal átfogóbb ismeretekre lenne szüksége egy Z szakos tanárnak ahhoz, hogy mindezeket a tantárgyakat tanítani tudja.

Ha már az oktatásról beszélünk, akkor szerintem az egyik legnagyobb probléma az, hogy a mai diákoknak nem lehet egy tankönyvet odaadni a tanuláshoz. Ez teljes képtelenség, gyakran nem tudják hasznosítani azt, ami le van írva. Előbb-utóbb kénytelenek leszünk megnövelni az egyetemi képzés éveinek a számát; ezt csak központilag lehet megoldani. Erre szükség van ahhoz, hogy legalább a korábbihoz közelítő színvonalat érjünk el. Nyilván egyetemenként különböző a helyzet, de már oda jutottunk, hogy a hallgatóknak csak tíz százaléka lehet az, akinek erre nincs szüksége.

Az országos tudományos diákköri mozgalomban komoly szerepet játszol, elég régóta a kémiai és vegyipari szekció valamiféle formális vezetője vagy. Hogyan kezdődött ez?

Igen, valóban én vagyok az elnök. 2015-ben Veszprémben szerveztük meg az országos konferenciát, akkor én voltam az ügyvezető elnök. Volt egy olyan szabály a kémiai és vegyipari szekcióban, pontosabban talán inkább hagyomány, hogy a konferenciát követő két évben

a megelőző rendezvény ügyvezető elnöke vezeti az országos testületet. Más szekciókban ez a szerep már négyéves ciklusokban működött, és az OTDK központból kérték, hogy mi is ehhez alkalmazkodjunk. Mondhatjuk úgy, hogy ezzel rajtam ragadt a dolog. A kollégák voltak olyan kedvesek, hogy megszavaztak, majd utána még egy négyéves ciklusra, aztán egy harmadikra is. De most már tényleg az utolsó.

Mi a véleményed az OTDK szerepéről az egyetemi oktatásban? Elterjedt nézet, hogy ez a szerep pozitív, mert lehetőséget ad a hallgatóknak a színvonalas kutatómunkára. Mások szerint az egyetemen ez a lehetőség nélkül is adott, az OTDK versenyjellegére viszont ellenszenvvel tekintenek.

Ebből a szempontból nekem is ambivalensek az érzéseim. A hallgatók részvétele a kutatásban nélkül is megvalósulhatna, ez biztos. De azt is gondolom, hogy a hallgatók számára a célok kijelölése és bizonyos határidők szabása is fontos dolog.

Amikor egy diák elkezd egy TDK-munkát, akkor tudja azt is, hogy mindez nem kötelező. Nyilván az én csoportomban is van lemorzsolódás; van, aki egy fél év után kitalálja, hogy ő nem ezt szeretné, mert nem akar sok-sok órát a laborban tölteni a szabadidejéből. De aki komolyan akarja ezt csinálni, az előtt így van egy konkrét cél: adott határidőre el kell készülnie, a TDK-konferenciára össze kell állítania egy dolgozatot és előadást. Mindez a kísérleti munka esetében egyfajta számonkérés szerepét játssza: össze kell foglalni, hogy mire jutott a határidőig. Ezt lehetne máshogy is csinálni, egyénenként vagy kutatócsoporti közösségben, és az OTDK ennek egy intézményesített verziója. Ezt azt is elősegíti, hogy nagyobb lélegzetű munka is szülessen a kísérletekből, ne csak egy TDK-dolgozat. Szintén fontos szempont, hogy a nagy többség számára az első ilyen mű megírása a legnehezebb, ekkor tanulja meg a hallgató, hogyan kell tudományos munkát összeállítani. Lehet mindezt TDK nélkül is, de így van egyfajta központi nyomás, ami nélkül sok munka elsikkadna.

Sok hallgató azért is dolgozik TDK-munkán, mert tudja, hogy pályázatokban ez fontos lehet. Ha nem lennének ezek a pályázatok, biztosan kevesebb hallgató jönne. De az is igaz, hogy egy szerves kémiai laborhoz hasonlóan munkás helyen nagy belső eltökéltség nélkül – TDK ide vagy oda – ennyit nem dolgoznának. Néhányan így is lehetnek, akik ebben látják az előrejutási lehetőséget. És ezzel át is térünk a versenyjellegre. Az utóbbi időben nagyon eltolódott erre felé a mozzanatok.

A szakmai bizottság legutóbbi ülésén felmerült, hogy esetleg jó lenne nemcsak első három díjat kiadni, hanem teljes sorrendet is felállítani. Az ÚNKP- vagy EKÖP-pályázatok kiértékelése során így ezeket a helyezéseket is figyelembe lehetne venni. Úgy tűnik, hogy az Országos Tudományos Diákköri Tanács nagyon ragaszkodik az első-második-harmadik díj hagyományos rendszeréhez és ezek számának előre megszabott korlátaival. Itt nem könnyű általános szabályokat felállítani. Még a természettudományokon belül is borzasztóan nehéz két eredményt összehasonlítani, mondjuk egy matematikusét egy kémikuséval, arról már nem is beszélve, hogy ha humán tudományokról, jogászokról vagy közgazdászokról is szó van.

A legutóbbi fórumon beszéltünk arról, hogy humán tudományi területen egy szorgalmas hallgató akár minden félévben meg tud írni egy jó TDK-dolgozatot. Ez a kémiában elképzelhetetlen, itt hosszabb ideig kell kutatásokban részt venni. Ettől függetlenül azt is jobban elismerhetnénk, ha valaki csak egy vagy két félévet dolgozott, mert ő is vállalt a tantervi elfoglaltságain felüli kötelezettséget.

Lente Gábor